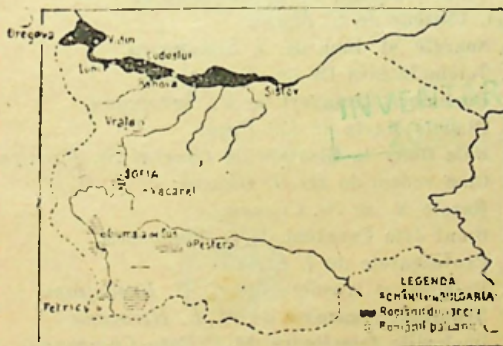

CUNOSTINTE FOLOSITOARE

Seria C.

DIN LUMEA LARGĂ

SUB DIRECTIVA REDACȚIONALĂ A D-LUI PROF. UNIVERSITAR
I. SIMIONESCU

ROMÂNII DIN BULGARIA

DE

EMANOIL BUCUȚA

Seria C

CARTEA ROMÂNESCĂ

No. 26.

Prețul Lei 5.—

„CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE”

Apare sub direcția D-lui I. Simionescu, prof. la universitatea din Iași.
Membru al Acad. Rom. fost secretar general la Min. de Instrucție.

Fiecare broșură de 32 pag. cu figuri, costă numai 5 lei. Se primesc și comenzi directe prin mandat poștal pe adresa «CARTEA ROMÂNEASCĂ» B-dul Academiei 3, București; și se dă o broșură gratis celui care cumpără deodată 5 broșuri.

Seria A. „Știința pentru toți”.

- No. 1. Cum era omul primitiv de I. Simionescu.
„ 2. Viața omului primitiv de I. Simionescu.
„ 3. Gazurile naturale de I. Simionescu.
„ 4. Albinele de T. A. Bădărău
„ 5. Diabetul, îngrășarea, gălbinarea de Dr. Căhănescu.
„ 6. Raze vizibile și invizibile de C. V. Gheorghiu.
„ 7. Viața microbilor de Dr. I. Gheorghiu.
„ 8. Furnicile de T. A. Bădărău.
„ 9. Viața plantelor de I. Simionescu.
„ 10-11. Pasteur de C. Moțaș.
„ 12. Soarele și luna de I. Simionescu.
„ 13. Telefonie fără fir de Tr. Lalescu.
„ 14. Porumbeii Mesageri de V. Sadoveanu.
„ 15. Planeta Marte de Ion Pașa.
„ 16. Dela Omer la Einstein de General Sc. Panaitescu.
„ 17. Cum vedem de Dr. I. Glăvan.
„ 18. Razele X. de Al. Cișman.
„ 19. Omul dela Cucuteni de I. Simionescu.
„ 20. Protozoarele de I. Lepși.
„ 21. Fulgerul și trăsnetul de C. Moțaș.
„ 22. Nebuloasele gazoase de M. E. Moțaș.
„ 23. Bacteriile folositoare de I. Simionescu.
„ 24. Scrisori cerești (Meteorite) de I. Simionescu.
„ 25. Din istoricul electricității de I. Simionescu.
„ 26. Mercur și Venus de C. Negulescu.
„ 27. Reumatism și artrozoscleroza de I. Simionescu.
„ 28. Oameni de inițiativă de Aposol.
„ 29. Henri Ford de Ing. N. Ganea.
„ 30. Musca de I. Mureșanu.
„ 31. Ciupercile de I. Popu Câmpel.
„ 32. Cifrele de G. M. Lăzărescu.
„ 33. Animale de demult de I. Simionescu.

Biblioteca Centrala

L102801160

Biblioteca Centrala Universitara - Sibiu

21-853

Seria C.

No. 26

CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE
DIN LUMEA LARGĂ

Pythagore
25. XII. 1928.

ROMÂNII DIN BULGARIA

DE

EMANOIL BUCUȚA

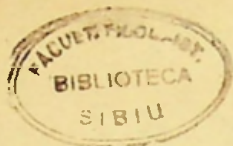
UNIVERSITATEA „LY VAN SLAEGHE”
— SIBIU —
INVENTARIAT 1988

BUCUREȘTI

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ” S. A.

20.024

Bibl. Instit. de Inv. superlor S.
INV. Nr. 50.293.10 78.

A APĂRUT:

CALENDARUL GOSPODARIILOR

PE

1927

DE

I. SIMIONESCU

Profesor la Universitatea din Iași

În al 6-lea an de apariție, e cel mai căutat și mai răspândit calendar în lumea cărturărească a satelor. Bogat ilustrat, cu două portrete frumos executate, a prins tocmai prin felurimea bucăților cuprinse în el: povești, istorioare, poezii din toate ținuturile românești, sfaturi pentru plugărie și gospodărie.

**E învierea calendarelor de pe vremea lui
GH. ASACHI și M. KOGALNICEANU**

Datoria fiecăruia e de a-l răspândi cât mai larg,
fiind și cel mai ieftin din câte apar.

Se comandă la **CARTEA ROMÂNEASCĂ**
deadreptul sau prin orice librărie.

ROMÂNII DIN BULGARIA

I.

Foști Români bulgari

Că sunt Români în Bulgaria și în ce stare se păstrează ei, poate să vadă oricine, chiar fără să treacă în țara vecină. Iată Turtucaia, la câțiva kilometri de București și până mai ieri bulgară! Cea mai mare parte din populație e românească. A fost așa sub Bulgari, și a fost sub Turci. Ba încă pe vremea acestora, când orașul de pe malul înalt din fața gurei Argeșului era temută cetate care stăpâna tot șesul de dincoace, Românii erau alături de Turci aproape singurii locuitori. Bulgarii au coborât la apă mai târziu. Dovada se poate lua, și, câtă lipsește, datorită lipsei unui mai vechiu recensământ, se poate deduce din „Lista localităților în regatul Bulgariei dela liberare (1879) până în 1910“, tipărită la Sofia în 1921.

Populația Turtucaei 1880—1910.

Ani	Total	Români	Turci	Bulgari	Alții
1880	7172	2804	2556	1699	113
1887	7926	3205	2692	1960	129
1892	8063	3411	2637	1907	108
1900	9393	3677	2742	2792	182
1905	9845	3818	2473	3208	346
1910	10490	4056	2486	3466	489

Și chiar în această listă, numai numărul Turcilor dacă e bine redat. Al Românilor sigur că

e mai mic, în folosul populației bulgare. Aceasta nu numai pentru că într'un Stat nou patriotismul ușor face asemenea greșeli de numărătoare, dar și pentru că în ținuturi cu populație amestecată o socotire după limba vorbită duce totdeauna la defecte de calcul. Cine câștigă e limba Statului. Dovadă, în cazul nostru, cifra Românilor Turtucaeni de astăzi: 7000, fără ce-au venit după alipire de peste Dunăre. Saltul dela 4000 din 1910 la 7000 în 1926 nu-și găsește lămurire în nicio creștere firească. E mai probabil că mulți Români fuseseră luați atunci drept Bulgari, pentru că știau limba țării și-și făceau în ea declarațiile către agenții recensământului. Acelaș lucru trebuie să se întâmple și acum în toate satele și orașele din Bulgaria, locuite în întregime sau în parte de Români.

Din cele mai vechi timpuri acești Români și-au avut așezămintele lor de cultură, așezămintele primitive, care nu treceau de umbra unei clopotnițe de biserică. Urme de biserică și de școală proprie, una pregătind pentru viața de dincolo și alta pentru cea de-aici, se pot descoperi până în secolul al optsprezecelea. Documentele cu aceste urme au luat și ele drumurile, poate fără întoarcere, ale Moscovei, dar nu înainte să fi fost cercetate și publicate. Din ele răsare numele unui Rusu Șaru, învățător pe la 1774 în Turtucaia și hirotonit mai târziu preot în acelaș loc; răsare, într'o însemnare chirilică pe o scoarță de carte, dascălul Mihai din Oltenia la 1777 și alți nenumărați oameni de

școală, fie veniți dela noi și vădind astfel legături și un curent de mutare neconținut între cele două maluri, fie din orașul însuș. Firul lor nu s'a rupt până aproape de venirea în 1913 a stăpânirii românești. Directorul școlii românești de sub regimul bulgar e și azi institutor la școala unde a lucrat douăzeci de ani.

Până târziu după 1878 limba bulgară nu era obligatorie. Dela 1892 ea a pătruns ca atare, împreună cu câțiva institutori bulgari impuși.

În 1906 - 1907 școala avea peste 200 elevi și eleve. Cîrînd după aceea Statul bulgar a scos, limba română și pe învățătorii români din ea. Vom întîlni mai departe aceeaș măsură înlăturîndu-ne limba și învățătorii de prin toate satele românești din Bulgaria. Dacă în Turtucaia nedreptatea s'a putut cu prisosință înlătura, aiurea ea se menține și-si aduce în fiecare an roadele, spre paguba, cum se va vedea, nu numai a noastră, sau a înțelegerii dintre două popoare, dar a Bulgarilor înșiși.

II.

Valuri istorice

Românii din Bulgaria sunt acolo unii din timpuri cu neputință de socotit, iar alții mai dincoace, de sub domniile pămîntene, fanariote sau și mai apropiate. Parte din ei au venit dela Miazăzi spre Miazănoapte, cu o mișcare de populație firească Balcanului și urmărită cât privește pe Sârbi și vremurile mai noi într'o hartă

destul de complicată, de Di. Jovan Cvijici în „La Péninsule Balkanique“ (Arm. Colin), iar parte au plecat din hotarele acestea, nord-dunărene.

Dintre cei de demult atâția s'au pierdut! I-a înecat valul slav străvechiu și apoi unda bulgară coborâtă ca un puhoiu de pe înălțimile pe care își căutase scăparea și se înmulțise. Cele mai depărtate zvâcniri ale ei au cuprins după 1880 Cadrilaterul. Rămășițe de așezări ale noastre încă din epoca migrației popoarelor a arătat Weigand de jur împrejurul Sofiei, cu ajutorul atâtor nume de localități vădit și curat românești, sau, mai exact, pre-românești. Amintim dintre cele mai cunoscute Văcărei, de pe linia ferată Sofia-Filipopol. Din aceleași părți crede învățatul german că ar fi pornit, într'un drun de ocol, cu turmele și împrumuturile din limba albaneză, neamul românesc în valea Dunărei.

Alte pierderi sunt mai puțin strălucite, insule de limbă lovite de soarta elementelor răslețe înaintate într'un ținut etnografic străin compact, și se petrec și sub ochii noștri. Locuitorii unor sate românești aparte, mutați în comune bulgărești, se mai păstrează în număr tot mai mic; iar stratul cult, desfăcut din țărâtimea românească din Bulgaria, îngroașe pătura mijlocie bulgară, fără să fi izbutit să dea, nici într'un caz până acum, călăuze minorității noastre de-acolo și apărători ai cerințelor ei firești și legiuite.

În schimb nu știu așezare de Români din Bulgaria care să nu fi fost împrospătată în

secolul din urmă de un adaus de pribegi din țară sau din poenele macedonene. Ceeace viața lor trebuia să simtă ca o scădere treptată prin întârzierea într'un mediu neprielnic, se acoperea cu acest sânge nou, sosit din vatra cea mare de acasă. Legături de alt fel, despre care vom vorbi, ajutau deopotrivă. Tuturor acestor împrejurări avem să le mulțumim menținerea celor peste o sută de mii de Români din Bulgaria. Atâtea altele lucrau și lucrează mereu tot mai dârz, pentru desființare.

III.

Românii bulgari balcanici

După locuință și obârșie, Românii din Bulgaria se împart în două grupe: unii se pot numi Români bulgari dunăreni, iar ceilalți Români bulgari balcanici.

Aceștia din urmă sunt Aromânii și, în afară de rădăcinile lor locale, seculare, au roit din marea stupină macedoneană. Roesc și astăzi. Cei mai mulți sunt acum statorniciți. Păcurarii cari apăreau cu turmele lor numai pentru pășune și se întorceau apoi, cu schimbarea vremii, ori că s'au oprit deplin pe loc în sălașe înalte, ori că au rămas de cealaltă parte de hotar. Nouile stări politice au pus capăt acelor pendulări de populație, cunoscute din Evul Mediu și mai de mult, și prin care se lămuresc, sau după perdeaua căroră stau tainic, atâtea fapte de limbă sau de etnografie și folklor ale poporului

nostru. Chirigii singuri se mai mișcă pe străzile și cotitele cărări de piatră cu caii lor de tovar plini de marfă sau pe șosele cu praf din orășel în orășel, dela râpa Vardarului și a Strunei până la Vidin și Lom sau până la Varna.

Indicații de hartă ca acelea, de pildă, din marele atlas Vidal-Lablache, ediția din urmă, din 1923, potrivită nouilor tratate, nu mai au decât în foarte mică măsură o întemeiere pe teren. E acolo în Peninsula Balcanică o pată etnografică mai consistentă de sub Bitolia până la Nord de Patras: Vatahii Pindului. Din ea pleacă linioare de deplasare vremelnică parte spre sud până înăuntrul Aticii și parte, cea mai mare, pe căile Serbiei spre Uskiub, munții Kapaonik și râul Morava Sârbă, sau adânc în Bulgaria, în două trei șiruri de salbe, dela Niș până la Burgas și dela Kiustendil până la Stanimaca și chiar Adrianopol. Fenomenul acesta de transhumanță aromână și balcanică aproape nu mai este, L-au desființat împărțirea Turciei și noua fixare a hotarelor, după războac sau dihonii crâncene între toate popoarele peninsulei, de aproape zece ani fără întrerupere.

Aromânii bulgari sunt sau crescători de vite și oameni de țară, sau negustori și orășeni. Risipiți, ei pot fi găsiți mai în toată Bulgaria, hangii prin centre mici sau prăvăliași și bancheri prin cele mari, economi, stăruitori și rezistenți. Pentru venirea unora dintre ei se poate înfige și țărșul unui fapt istoric. Așa e cazul fugarilor din distrusul Moscopole. Locul însă unde trăesc

în număr mai mare alcătuește un fel de triunghi
 în care sunt mai însemnate laturile și punctele
 de oprire, decât câmpul propriu zis. Una din
 laturi ar avea direcția Sofia-Gorna Giuniaia-

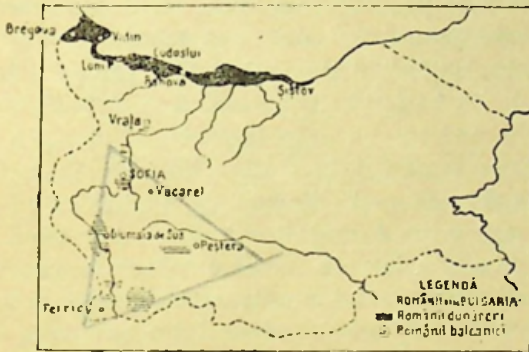

Fig. 1.

Petrici, iar celelalte două s'ar uni având ca vârf
 împrejurimile Peșterei, până la jumătatea dru-
 mului dintre Peștera și Stanimaca.

Numărul lor e greu de dat după izvoarele
 oficiale, care nu-i cunosc sau nu-i recunosc tot-
 deauna ca populație aparte. Ceva din confu-
 zia noțiunii globale și mai mult geografice decât
 etnografice, de Macedonean, nu se putea să
 nu-i urmărească și pe ei, mai ales într'o țară
 atât de frământată de chestia macedoneană. Ca
 temei ar putea sluji un grup mai sub ochi
 și mai vechiu în țară, decât sălașele și satele
 sudice, venite Bulgariei cu rotunjirea hotarului
 după 1913.

Aromânii sunt pretutindeni oameni foarte le-

gati între ei, și plecarea lor în lumea largă nu subrezește, ci face mai vie această însușire. Cei din Sofia sunt strânsi în colonie, care pentru ei are un înțeles mai adânc decât l-ar avea pentru alte neamuri. Se știu, se ajută, lucrează unitar. „Lista localităților”, amintită și în altă parte, cunoaște pentru capitală, ca să luăm numai două date, în 1905, 230 Români și 771 Tântari (Aromâni), iar în 1910, 314 Români și 720 Tântari. Datele noastre vorbesc însă de 2000 până la 3000 de Aromâni în Sofia. Atunci? Ar trebui să se meargă mult dincolo de 10.000 ca să se găsească cifra Aromânilor bulgari, dar până la date mai precise ale noiei numărători, care va oglindi atâtea stări neasteptate datorite schimburilor de voc ori de nevoie între populații sau refugierilor, de către Grecia sau Iugoslavia, și până la întregirea și controlarea acelor date prin catagrafia locală română, orice încercare de fixare a unei cifre ar păcătui.

Centrele mai însemnate sunt astăzi: Sofia cu 500 de familii, Gorna-Giumaia cu 300, Kiustendil cu 70, Samocov cu 50, Radomir cu 10, Mehomia cu 15, Bosilegrad cu 5, Dupnița cu 8, Strumița cu 5, Petrici cu 5, Nevrocop cu 3, pe lângă locurile cu păstori aromâni, ca Peștera și Brațigovo, de vreo 100 de familii.

Aromânii bulgari au două școli și două biserici, câte una din fiecare în Sofia și în Gorna-Giumaia. Ele nu pot fi puse însă în rândul înlesnirilor pe care Bulgaria le face minorităților sale. Aceste așezăminte sunt înființate și între-

ținute de Statul Român, cu institutori și preoți numiți și plătiți de el. Ceva asemănător au și Bulgarii la noi, de pildă școala și biserica din Calea Călărășilor. Dacă am răspunde arătând spre ele atunci când ni s'ar aminti de școlile și bisericile pe care le îngăduim minorității bulgare autohtone, am cădea în aceeaș greșală ca vecinii noștri. Abia dela astfel de așezăminte încolo se poate vorbi de grija culturală a Statelor pentru minoritarii lor.

Școala din Sofia e o școală primară cu tradiție. Ea a fost sporită și cu întâia clasă de progimnaziu, căreia treptat i se vor adăuga cele următoare. Tot pe lângă ea funcționează, ca o a treia secție, o grădină de copii. Are între 70,80 de elevi, cu patru institutori și 4 institutoare. Invățământul limbii bulgare e obligatoriu. Un profesor bulgar, plătit de Statul român, predă în 9 ore pe săptămână la toate clasele, scris-cititul, gramatica, istoria și geografia bulgară.

Nu se primesc la înscriere decât copiii supușilor români sau ceice dau dovada că, deși supuși bulgari, sunt Români din Macedonia. Biserica a fost târnosită de curând, cu mare alaiu și participare dela noi. O bibliotecă mai puternică de cărți românești tocmai s'a deschis.

Toate aceste unelte de cultură ar trebui să folosească atât bogatei colonii aromâne din Sofia cât și Românilor bulgari în trecere prin oraș sau veniți în el la studii mai înalte. Se pare însă că o legătură între „Tânțari“ și „Valahi“ nu se face. Pentru ca apropierea să se întâmple ar

fi nevoie de o atmosferă prielnică; iar atmosfera generală acolo e străină și menține în izolare. Cele două aripi ale aceluiaș neam nu se descover, sau nu conlucrează destul.

Cealaltă școală aromână, dela Gorna-Giuonia, are 120 de școlari cu doi institutori. Aromânii și-au ridicat în comună și biserica. Până atunci Bulgarii le făcuseră loc în singura biserică, unde o Duminică se citea bulgărește, iar în cealaltă românește. Vom întâlni acelaș lucru și aiurea, cu pricini locale care se vor afla atunci.

Școlile acestea n'au populație școlară corespunzătoare numărului Aromânilor, datorită în oarecare parte spiritului și îndeletnicirii lor. Ceva din internaționalismul Balcanului, unde dragomanatul a fost o instituție care și-a făcut herb și a urcat trepte de Scaun domnesc, nu se putea să nu-i ajungă și pe ei. Apoi rosturile de clasă mijlocie, mai ales comerciale, împing în aceeaș direcție. Cum zice unul din fruntașii Aromânilor din Sofia: „Un mare număr din tinerii aromâni urmează cursurile școlilor franceze, italiene, germane, americane în ființă în Bulgaria. O altă parte din acești tineri aromâni găesc un mai mare folos să se ducă la școlile bulgare, ca să cunoască temeinic limba bulgară care le va fi mai târziu de mare trebuință, în exercitarea cutărei sau cutărei profesii în Bulgaria.” Chiar în afară de considerația că aceste mărturisiri au fost făcute unui ziar bulgar de propagandă în străinătate, în legătură cu trata-

mentul ideal ce s'ar fi creat în acea țară minorităților, faptele sunt fapte și răsrângereri de stări și credințe reale.¹⁾

IV.

Românii bulgari dunăreni *se vor să în fața CULTURII V. de Nicolae*

Românii bulgari dunăreni sunt înșirați mai ales dealungul Dunărei, de unde au urcat pe cursul mai tuturor râurilor, pe Oșma, pe Vid, pe Isker, pe Târnava, pe Ogost, pe Timoc. Dela Șiștov până la Vidin și la Vârful și de acolo până la Mlava și Morava sârbească satele românești se țin lanț. Dacă pe ici colo lanțului îi lipsește vreo verigă, Țaștul se lămurește prin colonizarea interioară băștinașe, pe urma creșterii populației și mișcării înăuntrul hotarelor către ținuturile de mai slabă densitate. Acele ținuturi fuseseră centre vii de emigrare mai veche nord-sudică. Până astăzi, în atâtea locuri Bulgarii par străini și venetici, în mijlocul satelor românești

1) La Sofia se tipărește pentru străinătate o frumoasă colecție de mici monografii sub titlul generic: „La Bulgarie d'aujourd'hui." Multe broșuri sunt puneri la un loc de articole tipărite întâiu în ziarul „La Bulgarie". Una din ele vrea să arate starea minorităților străine etnice și religioase din Bulgaria, descrisă de reprezentanții lor cei mai calificați. Despre Români a vorbit d-l G. Ghiulamila, președintele coloniei române din Sofia („Les minorités étrangères ethniques et religieuses en Bulgarie, Georges Kerekoff, Imprimerie de la Cour, Sofia, 1925).

E păcat că lipsa de informație a d-lui Ghiulamila a făcut să se plimbe în lume lămuriri despre Români care

care nu-și mai știu de multe ori, vatra de dincolo, pe când noii vecini sau conlocuitori și-aduc foarte bine aminte orașelul de sub poala Balcanilor de unde au plecat. Când uită, li-l aduc aminte ceilalți.

Cei mai mulți din acești români sunt Olteni. Când nu mai pot spune singuri de unde se trag, portul și limba îi dau ușor de gol. Ei sunt mai ales plugari, dar în acelaș timp și podgoreni pe însoritele terase dunărene, și pescari isteți în bălțile și apele fluviului. Sunt mai înstăriți și mai mândri decât frații lor de

sunt în cea mai mare parte greșite. Traducem un singur aliniat, cu începutul celui următor. Nu e nevoie de alte dovezi:

„Întăiu de toate, Români din Bulgaria se chiamă Aromâni ca și cei, de altminteri, din Macedonia. De aceea aici va fi vorba nu de Români, ci de Aromâni. De altfel și unii și alții sunt acelaș lucru.

„Sunt în Bulgaria cam 50.000 de Aromâni.“

Nu e adevărat că Români din Bulgaria se chiamă Aromâni; Aromâni sunt abia un mic fragment.

Cine vorbește numai de Aromâni din Bulgaria, nu tratează problema Românilor din Bulgaria.

În Bulgaria nu sunt 50.000 de Aromâni. Dacă e vorba strict de Aromâni, această cifră e prea mare; dacă e vorba de Români propriu zis sau de Români în genere, ea e prea mică.

Broșura, în care seșarată, pe rând, starea—firește, cum nu se poate mai fericită a fiecărei minorități din Bulgaria, servește fără să vrea străinătății dovada că Români bulgari nu se bucură din partea Statului de o grijă corespunzătoare numărului și drepturilor lor. Prin asemănarea cu minorități mult mai puțin însemnate, se vede de la întâia aruncătură de ochi că școala română, *minoritară*, în Bulgaria nu există.

dincoace. Amestecul, pe deoparte, cu elemente desperechiate și uneori de strânsură, cum sunt dezertorii sau alți fugiți dela noi, face ca înfățișarea multor așezări să fie prea inegală, iar pe de altă parte închiderea față de viața intensă românească și rămânerea în marginea celei bulgare, le strimtează puțin câte puțin orizontul. Această stare ar fi și mai păgubitoare valorii lor omenești fără legăturile neîntrerupte și de multe feluri între cele două maluri. Nici luciul tăcut al Dunărei nici asprimea grânicerilor nu sunt piedici. Prin oameni cele două maluri sunt încă una.

Exemplarele culte ridicate dintre ei, negustori cuprinși, avocați, medici, mari funcționari, artiști și învățați sau chiar oameni politici sunt adesea alături de cei dintâi fruntași ai țării. Aceasta n'a însemnat însă până acum o înălțare a populației românești în genere. Ea pierde pe rând, poziție după poziție. Aleșii pe cari și i-a scos din sân, slăbindu-se, privesc această dare îndărăt fără să se priceapă sau să vrea să facă în jur zid de apărare. Privighetorile ei cântă în alte păduri și într'un viers potrivit după acestea! Sătenii au făcut mai mult pentru păstrarea ființei lor și a firului dela strămoși decât ucenicii schimbăcioși ai cărții. Limba și datinele milenare împodobesc și azi satele ca acum o sută și ca acum cine mai știe câte sute de ani; dela porțile orașului încep șovăelile; în cuprinsul lor și departe de casă, uitările și uneori vânzările.

Numărul Românilor bulgari dunăreni poate fi socotit rotund la 100.000. Această cifră reiese, cu mici oscilații, și corectări pe care le vom documenta, din chiar statisticile bulgare. Cam zece la sută din ei sunt populație orășenească; încă vreo zece, semi-orășenească, adică din cuprinsul sau din marginea orașelor, dar cu îndeltnicire țărănească: și optzeci la sută, săteni curați. Orașele sunt însă mici înjghebări din râpa Dunărei, Vidinul, Lomul, Rahova, 17.722, 13.067, 5762 locuitori în 1920. În Vidin erau în 1910, de când avem și date amănunțite, la o populație totală de 16.450 de locuitori, 943 Români. Despre siguranța cifrei putem judeca după ce era ea în 1905: la 16.387 populație totală, 1080 Români. Cum de erau să scadă Românii în cei cinci ani dintre statistici, când, în afară de creșterea firească, Românii Vidineni sunt neconținut sporii de adaostul țărănesc mutat la oraș? Incongruențe și taine ale statisticii! De aceea și cifra globală arătată a se găsi la 31 Decembrie 1920 în județul Vidin, 37.021 Români, trebuie luată cu toată rezerva. Din cercetarea situației fiecărui sat în parte, reiese aceeaș rupere an de an din corpul românesc și trecere dincolo a crâmpee, crâmpee: funcționarii Statului sau oameni în vreo legătură cu Statul, toți Români, sunt regulat socotiți la Bulgari; tinerii vorbind tot mai mult bulgărește, tot mai mulți dela nesfârșitele războaie care i-au ținut în tabere depărtate, deopotrivă. Pentru destule sate, din care avem experiența proprie și mărturisirea

hotărâtă a localnicilor, statistica știe uneori zeci, dar alteori chiar sute de Bulgari, acolo unde nu e picior sau se găsește cel mult o familie, două. De pildă Bregova, sat mare pe Timoc, de 4998. 5000. locuitori în 1920. Unde au găsit agenții statisticii pe cei peste 200 de Bulgari? În fața oricărei anchete făcută de oameni pricepuți să deosebească între vorbitorii de bulgărească și Bulgarii de origine, ei s'ar topi până la câteva exemplare, negustori sau învățători de progimnaziu, știind, în schimb, perfect românește.

Românii bulgari dunăreni se pot împărți în două grupe, fiecare cam de 40 de sate și cam de aceeaș mărime. Unii sunt întinși mai mult linear într'o coardă lungă dela Șiștov până la Acciar, în cotul cel mare al Dunărei dintre Lom și Vidin. În Acciar statistica descopere în 1910 la o populație de 2945 locuitori, 109 Români. În 1905 erau numai 56 iar în 1880, 61, ceea ce arată încă odată adevărul celor spuse de noi mai sus. În anume părți ale coardei, în dreptul diferitelor văi, fâșia etnografică română se bulbucă înăuntru. Apoi ține iară malul fluviului, ca o rampă în marginea unei surpături, pe care n'o lași din mână. În bulbucăturile intrate mai afund Românii locuiesc mai adesea amestecați cu Bulgarii, cari încet îi majorează: pe coardă sunt singuri, sau Bulgarii, colonizați aici, cedeză ei, învățând limba română. Așa s'a întâmplat în Kozlodui (Codosluiul românesc), sat de 5726 locuitori în 1920, așezat ceva mai sus de gura Jiului. Cam o optime de Bul-

gari mutați în el la 1901 din Kiustendil și puși ceată în marginea lui, au trecut prin acest proces firesc și împotriva așteptărilor celorce, în alte sconuri, îi aduseseră.

Al doilea grup e alcătuit de Români dintre Vidin și Timoc. Spre deosebire de cei dintâi, aceștia sunt așezați în adâncime în trei rânduri de sate atât în lung cât și în lat, mulțumită pe deoparte configurației terenului și sprijinirii lui de toate părțile pe apă, ceea ce înlesnea înghețarea și a unei insule etnografice, iar pe de altă parte vecinătății Timocului sârbesc, plin de Români. Pe valea Dunărei, pe a Topoloviței, și apoi în câmp, între ele, în lung, și pe valea Timocului, a Dunărei în cot dela Nord Est spre Sud Vest și iară peste câmp și pădure între amândouă, în lat, Români sunt aici massă neîntreruptă. Fiind mult mai puțin risipiți, ei se păstrează mai curați și sunt meniți să ia în mână, prin conducătorii lor, pricina tuturor Românilor bulgari. Sunt de altminteri și mai avuți, și prin urmare mai de sine stătători. Iar cu o latură privesc spre întunericul politic și cultural al Românilor din Craina sârbească! Prefirări de-acolo le-au venit de mai multe zeci de ani, în părțile pădurene, locuite de Români bănățeni sau Olteni, trecuți întâiu prin filtrul sârbesc. Așezarea lor centrală, din acest punct de vedere, găsirea între ei a unor semeni de dincolo de Timoc, în toate deopotrivă, le limpezește și mai mult acest rost. Dacă Sofia, centru politic al țării și al Românilor cetățeni bulgari, trebuie să

lucreze pentru unirea elementului român și aro-
mân și să conducă acțiunea lor politică, Timocul,
în care ar trebui să se facă mai mult pentru
ridicarea Bregovei până la o capitală regională,
e chemat să conducă cealaltă acțiune, culturală,
temeiul cel mai sigur și condiția de biruință a
celeii dintâi.

Vremea așezării, legătura cu pământul și cu
oamenii, ca și starea culturală a Românilor bul-
gari dunăreni sunt destul de deosebite. Ele se
pot înțelege și judeca numai prin cercetarea
la fața locului și din caz în caz. Vom încerca,
numai, alegând din diferite locuri asemenea ca-
zuri, să dăm o părere.

Trebuie năzuit, în ce privește pe acești Ro-
mâni, la o unificare de tratament, de alminteri
ne dăm seama că destul de greu de înfăptuit
chiar dacă s'ar pune întreaga bunăvoință și din
partea autorităților. Bulgaria e însă tot o țară
nouă care abia își aplică ei și naționalilor ei,
luați în înțelesul cei mai strict, o unitate de tra-
tament. Ceilalți n'au decât să se supună sau să
sufere. Patriotismul activ bulgar, care izbucnește
uneori în forme supărătoare pentru ceilalți, fiind
în sine și dacă nu s'ar depăși singur, o simțire
vrednică de tot respectul, ușor dă în afară
iluzia că reprezintă o țară desăvârșit încheată,
fără o problemă a minorităților și cu luare
aminte numai la vecinii unde Bulgarii răsleți sau
rășluiți gem sub jug. Pe când în realitate în
unele județe te poți crede în colțuri pestrice de
Dobroge sau de Basarabie. Imprejurările isto-

rice le-au fost și lor deopotrivă de vitrege. Numai că Bulgarii crează și cultivă chestii bulgărești pretutindeni unde li se pare că au dreptul, și nu vor nici să audă de vreo chestie minoritară, la fel privită și urmărită de cineva din afară, la ei acasă. Țară tânără, cum nu e ea singură pildă, și cum se pot întâlni chiar și în Nordul Dunărei!

Luăm, în sprijin, datele statistice dela sfârșitul lui 1920. Și nu sunt tocmai județele cu mai mulți străini de origine! În Varna populația totală e de 197.041, din cari 54.779, adică mai mult de un sfert nu sunt decât cetățeni bulgari, dar nu și Bulgari: 37.806 Turci, 4247 Țigani, 3934 Greci, 2927 Găgăuți, 2727 Armeni, 1644 Evrei, 1006 Tătari și chiar 78 Români și 7 „Țânțari“. În Vidin 49.138 locuitori din totalul de 246.930, sau 20%, se împart astfel: 37.021 Români și 31 „Țânțari“, 6.471 Țigani, 3064 Turci, 1895 Evrei și alții. Iar dacă în Bulgaria întregă sunt vreo 120.000 de Români la o populație de 5.000.000, acesta înseamnă că, față de o populație la noi peste de trei ori atâta, Bulgarii sunt în România exact în aceeaș proporție. Numai că pe când e plină lumea de zgomotul problemei bulgare din România, de o problemă românească dincolo de Dunăre nu știe nimeni și nici nu ne-am gândit să ridicăm glasul. Acest singur fapt ar vorbi, ni se pare, de mai marele nostru simț de toleranță și de pace.

V

Câteva sate dunărene

Ne oprim între Români bulgari dunăreni dela Răsărit de Acciar, întâiu la satul Mărtvița, din județul Plevna. E caracteristic din multe privințe. Cu toate că adânc pe Vid, spre Opanez și Plevna, pe unde erau la 1880 proaspete amintirile trecerii oștilor românești, el e, în elementul român, un sat de colonizare nouă. „Lista localităților“ îl arată curat bulgar în 1880, cu 337 locuitori. După acest an s'au așezat aici, ispitiți de belșugul de pământ, Români. Români de două feluri: Olteni veniți dela Doanca Romanățului și alte sate de pe valea Oltului, și Bănățeni, cunoscuți cu numele de Ungureni. Aceasta în 1886. „Lista localităților“ numără în 1887, 607 Mărtvițeni, din cari numai 372 sunt Bulgari. 191 sunt Români, iar ceilalți, până la 231, „Slăveni“ din Cehoslovacia de azi, Maghiari de lângă Budapesta și Sârbi. În 1910 populația satului era de 1552 de oameni cu 610 Bulgari și 648 Români. În 1920 ea se ridică la 1817.

Școala e de Stat și de limbă bulgară. Bisericile sunt patru, una ortodoxă, una evanghelică, una baptistă și una metodistă. Preotul ortodox, care e bulgar, așteaptă numai cărțile rituale, ca să facă slujbă o săptămână în limba bulgară și altă săptămână, pentru Români, în limba română. Aceștia sunt majoritatea și prin urmare cel mai tare sprijin acolo al ortodoxiei. Bănă-

țenii nu intră în socoteală, pentru că sunt metodiști. Propaganda lor, primejdioasă mai ales pentru Olteni, ca și toată activitatea sectelor, duce la o asemenea recunoaștere, care ar fi mai rodnică venind ca aplicare a unui principiu de dreptate decât a unei măsuri de oportunism.

Coborând pe Vid întâlnim în dreapta apei, Copriva cu 1426 locuitori, din cari statistica pune vreo 350 între Români, legată de Șiacovo, curat românesc, de 427 de suflete. Apoi Găureni, comună puternică de 2704 locuitori, numai Români și veche așezare a noastră, cum o dovedește și formația cuvântului cu totul proprie în tăctura lui de plural băștinaș. La fel sună Fundenii Răbovei, în județul Vidin. La trei, patru kilometri mai departe e Șimlevo cu 1600 locuitori, toți de ai noștri, și lângă el, la gura râului, Somovit, cu 1499 locuitori, din cari vreo 1300 Români. Spre Răsărit, pe sub Nicopole și trecând apoi la Români din județul Târnava, dăm de Cercovița, sat de 464 locuitori, Debova de 1547, Armăului (Ermenlui) de 689 și Bielene în mlăștinile dela jumătatea drumului dintre Nicopole și Șiștov, de 4469. Unele din ele sunt în întregime românești, altele trecute de jumătate, și cel din urmă mai mult de un sfert. Atât cel puțin destăinuie statistica bulgară! Pe dreapta Vidului e Gulianța, iar jos la Dunăre, Cercelanul peste apă de Gârcovul din Români, și Măgura în fața Silișteoarei, sate numai de Români, fără turla cu cruce a vreunei biserici și în scădere, după statistică: întâiul cu

875 de oameni în 1910 și numai 852 în 1920, iar al doilea cu 1209 în 1910 și cu 1121 în 1920. Pe Dunăre în sus ne întâmpină acum Beșlii, curat românesc, de 1559 de oameni, la vărsarea Iskerului, pe a cărui vale se găsesc foarte aproape Ghigii cu 3602 locuitori în 1920 (în 1910 „Lista localităților“ însemna 3398 din cari 801 Români) și Ghigenski Mahala (cu 1231 locuitori în 1920 și 1056 în 1910, din cari 432 Bulgari și 568 Români). Mai departe pe fluviu, spre Rahova, se înșiră Vadinul de jos și de sus, Ostrovul cu 2627 locuitori, Lescovăț, în văzul Rahovei. Ogostul și Târnava își au și ele sate de Români: Hârlețul, Saraiul spânzurat pe râpi și nevăzut, deasupra singurei fântâni dela drumul mare, Glujeni, Butan, Sârbenița.

Dar floarea tuturor satelor românești dunărene din aceste părți rămâne Codosluiu. Are 5726 de locuitori, din cari aproape 5000 Români; ceilalți, Bulgari aduși de Stăpânire, vorbesc limba majorității. Rostul pe care ar fi să-l aibă în cele culturale Bregova pentru toți Români bulgari dunăreni, ar trebui împlinit aici prin Codoslui, pe această linie nesfârșită de sate mai mari și mai mici românești, îndoite cu Bulgari și în primejdie să se fărâmițeze în masa lor, fie care în parte, neștiut și neajutat de vecin.

Deocamdată el nu cunoaște altă școală decât cea bulgară, și de câțiva ani, dela moartea „Popci Niculae“, care mai citea românește alături de cei doi sau trei preoți bulgari, limba celor

cinci mii a fost îndepărtată și din biserică. Pe deapsa a venit, pentru că de atunci biserica s'a golit și sectele, care știu să propovăduiască în limba vorbită de oameni, au porțile deschise. Când biserica oficială se va trezi, va face poate ca în Mărtvița, dar va fi prea târziu. Dacă până atunci Codosluii luminați nu vor ști să ceară și să capete ceea ce Românii din județul Vidinului au știut să țină cu dinții, în ciuda tuturor piedicilor, până astăzi: limba liturgică a strămoșilor.

Astăzi din ea în Codoslui rămâne ca un simbol, ca un adevărat chivot al legii într'un biet sat de Români dunăreni, acel dulap de sticlă, cu lumânări aprinse și cu închinări de femei în maramă dinaintea lui, care se poate vedea într'un ungher al bisericii de acolo. In acel dulap a lăsat „Popa Niculae“ cu limbă de moarte, să se păstreze cărțile vechi din care citea rugăciunea românească lui Dumnezeu, să se păstreze până în veac, atunci când se va scula din morți să reia cetirea întreruptă. Pe altcineva mai înainte, Stăpânirea nu-l va îngădui, și lumânările se vor aprinde și mai de parte în fața căsuței de sticlă, iar femeile în maramă, ca niște călugărițe mute, slujitoare ale Cuvântului, se vor aduna și se vor închina acolo mereu, chiar și după ce nu vor mai ști povestea nici a „Popei Niculae“ nici a așezării românești de pe malul cu holde, cu lotci negre și cu blesteme istorice.

Și toate acestea se pot petrece într'un loc

plin de amintirea luptelor pentru neam și de legătura prietenoasă seculară între cele două popoare de pe țărni! E în coasta Codosluiului un plaiu unde la fiecare 30 Maiu se adună lume și dintr'o parte a apei și dintr'alta, și vin autorități sau cărturari de departe, norodul la bâlcu, iar oamenii subțiri la sărbătorirea unui mare tapt. Cu el începe istoria modernă a Bulgariei. Plaiul se chiamă Kozloduiski breag, iar faptul îl cântă toată poezia patriotică și populară mai nouă. „Tih bel Dunāv se vālnuvā, veselo șumi“.

*Liniștit Dunărea alba sevălorește, susura vesel,
și Kadeșchi fuau plutește pe valuri de aur,
Dar când se arata maiul Codosluiului (Kozloduiski breag)
Pe vapor răsună o goarnă și se desfășoară un steag.*

Goarna aceasta a răsunit într'o dimineață din Maiu 1876, în 17/29, și la chemarea ei toți călătorii smoliți, în număr de vreo 200, cari se îmbarcaseră în porturi românești și încărcau mai mult decât de obicei puntea și încăperile vasului austriac Radetzky, au scos revolverele. Era ceata lui Cristo Botev, revoluționarul și poetul, care venea să răscoale Bulgaria împotriva Turcilor și să moară în întâia ciocnire. Tipografia dela Giurgiu și societățile secrete din România puteau să-și înceteze de acum lucrul. Locul lor îl lua revoluția bulgară, care se pregătise la noi, sub ochii înțelegători ai autorităților române. Iar vaporul Radetzky, silit de oamenii lui Botev, a tras atunci la malul Codosluiului. Dela Români plecaseră și între Români poposeau, înainte să-și înceapă drumul de

sânge. Și astăzi, în acele locuri ard lumânările înaintea dulăniorului de sticlă cu cărțile sfinte ale noastre zăvorâte înăuntru, și limba românească e oprită și la porțile școlii și la porțile bisericii!

Duhul lui Botev ar trebui să vorbească!

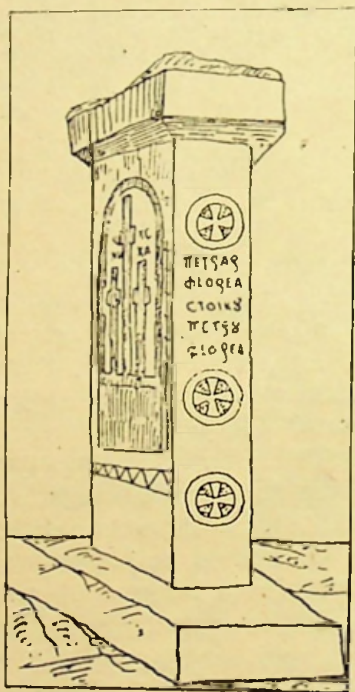

Fig. 2. Cruce de piatră cu scris românesc la Români dintre Vidin și Timoc.

Nu vom mai urmări acum nici satele de pe Tîbra, nici cele de pe Lom: Tîbrul de vreo 854.

de oameni, jumătate Români jumătate Turci, Tibăr Varoș cu 2000, din cari aproape trei sferturi Români, Călugăr Mahala cu 1497 în întregime Români, Razgrad Mahala, Ciucian, Labăț, Golenți, Ursoaia. Am intrat de mult în județul Vidinului, și, dincolo de plasa Lom, se întind satele mândre timocene, care cer tratare aparte. Vom spune numai ceva despre un sat, ca să înțelegem schimbările din atâtea altele de după 1878 și pentru ceace are el propriu, iar apoi despre două orașe, din acest ținut românesc, rezervorii în care se adună și se pierd sau sunt făcute pierdute elementele dela sat ajunse acolo.

Satul e Băzoveți. N'are biserică nici azi. Cele 780 de suflete n'au fost în stare să-și ridice una. Era în 1880 pustiu și numai numele. Tătarii, cari-l locuiseră înainte, își strânseseră calabalacul și se trăseseră spre Miazăzi. După 1886 au ponosit în vatra lui Bulgari din România. La 1901 au sosit oameni din noiana Doljului și apoi alții din Brăila., prin niste potriveli care, în emigrarea popoarelor, sunt încă datoare cu răspunsul. ca răspândirea știrilor prin stepă la mii de kilometri. Statistica din 1905 arată 579 de locuitori, din cari 504 Bulgari și 64 Români; cea din 1910. 639 cu 630 Bulgari și 9 Români. Restul până la 64, cași sporul din cei ciuci ani, cel puțin proporțional cu al Bulgarilor, și fără să mai amintim de lipsurile socotirii obârșiiilor, s'au pierdut, nu în bălți sau în pădure, ci în coloanele cu trape și fliride ale

tabelor de recensământ. Nu e întâiul și nici cel din urmă caz.

Dacă te duci în Rahova și întrebi ceva pe întâiul găsit, îți răspunde românește. Pe al doilea, pe al treilea, la fel. Localnicii, descuși, îți spun că jumătatea populației e alcătuită de Români. Statistica din 1920 are 5762 de locuitori. „Lista localităților“, această ciudățenie: în 1892, 4280, din cari 2560 Bulgari și 721 Români. În 1900 Români erau 718, în 1905 numai 559, iar în 1910 coborâseră la 403, cu 37 de „Tânțari“ alături. Chiar dacă Români rahoveni se supracalculează și sunt mai puțini de jumătate din totalul populației, în tot cazul, darea aceasta îndărăt, mergând spre o dispariție a elementului românesc, are loc numai în statistică. Urmând așa, în curând, ca să descoperim Români în Rahova, are să trebuiască să ne ducem acolo și să ignorăm statistica. În Lom-Palanca acelaș fenomen statistic local: în 1905 Români 201, în 1910, 170. De ce? Nici molimite între ei n'au fost mai mari, nici vreo mișcare de emigrare; dimpotrivă, la creșterea firească s'a adaus sporul satelor mutat aici.

Mai caracteristic decât Rahova și Lomul e Vidinul. Ne întoarcem la el. Avea în 1892 834 Români, în 1900, 958, în 1905, 1080, iar în 1910, 943. E greu unui laic și străin de țară să aducă îndreptări unor date de recensământ; dar orice Român din Vidin le arată pe acestea greșite în minus; iar cât despre scăderea elementului românesc ea e deadreptul inexistentă.

Indărățul Vidinului stau peste 30 de sate românești colcăind de bogăție și-l aprovizionează, nu numai cu merinde de tot felul la târgul lui de Vineri, dar și cu oameni. Cu asemenea tendințe, aplicate mai strict și accelerat, s'ar putea ajunge în câțiva ani la rezultatul simplificator din toate privințele, al ștergerii cu totul din lume a Românilor bulgari dunăreni.

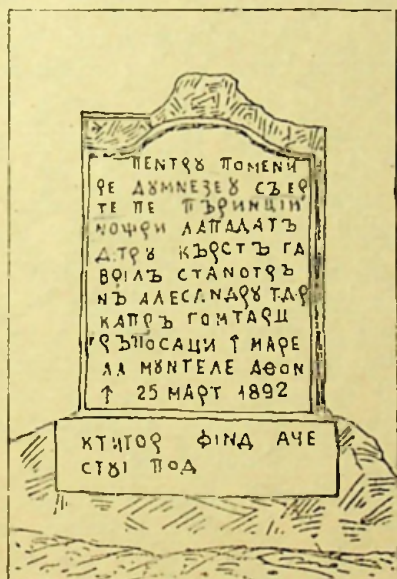

Fig. 3. Cruce ruptă, cu scris românesc, la intrarea în Satul Stanotâr

Ținutul românesc din aceste părți, a doua grupă dunăreană, a cărei capitală administrativă e Vidinul, izbește întâiu prin aceea că e bine legat în sine. În loc de un fir subțire sau de

stropi de sate, el ne stă înainte ca o pată etnografică destul de puternică. Vetre ca Bre-gova, cu 4998 de locuitori în 1920, Gânzova cu 2201, Vârful cu 2163, Kirimbegul cu 2150, Rabova Pădurenilor cu 2174 și cătunul ei Fundenii cu 172, cele patru sate unul lângă altul. Șeu, Cutova, Stanotârn și Coșava, cu 5201 oameni la un loc, pretutindeni mai mult fără urmă de Bulgari decât cu Bulgari, înfățișează o mândrețe de viață românească, aici, în cotul cel mai îndepărtat al Bulgariei. Am vorbit despre ei și ale lor mai pe larg într'o lucrare anumită, ceea ce ne îndreptățește să nu stăruim.¹⁾

Binefacerile acestei așezări se văd. Limba e mult mai curată. Legăturile de rudenie între un mal și altul sunt mult mai ușoare. Unele din drepturile de demult s'au putut păstra. Punem între ele la locul de frunte limba în hiserică. Un duh mai luminat de vlădică a îngăduit-o mai peste tot. Problema, grea de deslegat aiurea, a pregătirii preoților, aici s'a ivit foarte rar. Vechii slujitori ai altarului, descălecați din țară pela începutul secolului trecut, au dat naștere la adevărate dinastii preoțești. Unii din ei au pătruns și în baladele populare, deși cu alte însușiri decât cele blânde ale hirotoniei. Ei și-au lăsat biserica unul altuia din tată în fiu. Ca într'o diplomă domnească se pot urmări astăzi pe pietrele din cimitir, spiță de spiță și

1) *Românii dintre Vidin și Timoc*, cu un adaus de documente, folklor, glosar, fotografii, hărți. Tip. „Cartea Românească, 1928 (181 pag. 60 lei).

cu arătarea anilor, „popii“ dinții și moștenitorii lor din acelaș neam. Biserica a rămas a oamenilor.

Școala însă nu. Școlile primare și progimnaziile din atâtea sate unde se vorbește altă limbă decât a Statului, nu cunosc decât limba lui. Ceeace se întâmplă e ușor de prevăzut, și se știe și din alte locuri izbite de aceeaș greșală. Invățământul pierde vreme, nu e sincer și nu dă roade, sau dă altele decât cele așteptate.

Din 37.160 de Români numărați în județ la 1920, știau carte abia 10.223, din cari 8753 bărbați și 1470 femei (din totalul acestora din urmă de 19.093!). Și ce carte știau și ei, cu un sistem, de nevoie bilingv în întâiele două clase și cu totul bulgar apoi, când se crede că școlarii și-au însușit de bine, de rău rudimentele limbii de Stat! Pospaiul de cunoștințe astfel însușit se topește în mediul curat românesc, în care școlarul se întoarce când închide ușa școlii. Proporția absolută a știutorilor de carte români e cu mult sub aceea a Bulgarilor, și aceasta mulțumită numai limbii de predare.

Fără limbă românească pentru Români în biserică se înmulțesc sectele; fără limbă românească în școală se întinde analfabetismul!

Și se mai întâmplă ceva. Copiii Românilor mai înstăriți sau cari au mai mare aplicare la carte trec Dunărea și cer adăpostul școlilor noastre. Numai din ținutul Vidinului sunt azi peste o sută la noi, elevi de școli primare, de școli de meserii, de seminare și studenți de uni-

versitate sau de școli speciale superioare. Pătura de profesii libere, de oameni de biserică și de învățământ popular, de conducători intelectuali într'un cuvânt, începe să se pregătească în afară de hotarele țării de unde se trage și unde are să trăiască. Cecace nu poate fi în folosul Bulgariei, nici ca manifestare generală a unui rău în politica internă culturală, și nici ca spirit al absolenților de aici, care fatal va fi în unele cazuri altul decât și l-ar dori ea. Cu măsuri polițienești sau propagandă locală, cum se încearcă azi la Vidin, care să facă auevoioasă sau cu neputință întoarcerea celor mai înzestrați cetățeni bulgari de limbă română între ai lor acasă, unde nu li se pune însă la îndemână un mijloc de pregătire asemănătoare în limba vorbită de ei, se lucrează împotriva scopului propus. Aceste măsuri și această propagandă abia dacă fac mai zgomotoasă o stare de lucruri, până atunci localizată și înăbușită.

Fără limbă românească pentru Românii bulgari în biserică și școală se pune la cale de Stat însuș crearea unei probleme românești în Bulgaria!

FACT. FILOL
BIBL.

~~BIBL. FAC. FILOL. IST. SIBIU
INV. Nr. 5203 75~~

INV. Nr. _____

Seria B. „Sfaturi pentru gospodari“.

- No. 1. Ingrijirea pasărilor de Prof. C. Motaș.
„ 2. Despre tovarășii de *Preot C. Dron*,
„ 3. Despre scarlatină de *Dr. I. Gheorghiu*,
„ 4. Livada din sâmburi de *G. Gheorghiu*.
„ 5. In jurul casei de *M. Lupescu*.
„ 6. Casa de *I. Simionescu*,
„ 7. Morcovul și alte legume de *P. Roziade*.
„ 8. Siflisul de *Dr. E. Gheorghiu*,
„ 9. Temeiul îmbunătățirii vitelor de *Th. Chițoi*,
„ 10. Votul obștesc de *A. Gorovei*.
„ 11. Creșterea porcelor de *C. Oescu*.
„ 12. Viermii de mătasă de *T. A. Bădărău*.
„ 13. Oftica sau tuberculoza de *Dr. E. Gheorghiu*.
„ 14. Pelagra de Prof. *V. Babeș*.
„ 15. Alegerea semințelor de *C. Lăcrișanu*.
„ 16. Creșterea pasărilor de Prof. *C. Motaș*.
„ 17. Rătăcirile bolșeviste de *Maior I. Mihai*.
„ 18. O stupină dintr'un roiu de *N. Nicoluescu*
„ 19. Cum se întemelază o vie de *D. M. Cădere*
„ 20. Răsaduța și Plantele din răsad de *V. Sadoveanu*.
„ 21. Lehuzla de *dr. E. Gheorghiu*.
„ 22. Meșteșugul vopsitului cu burueni de *Art. Gorovei*.
„ 23. Cum orbim de *I. Glăvan*.
„ 24. Păstrarea carnei de porc de *G. Gheorghiu*
„ 25. Calul de Prof. *E. Udrișchi*.
„ 26. Doctorul în casă de *Dr. O. Apostol*.
„ 27. Cum trebuie să ne hrănim de *E. Severin*.
„ 28. Lămurirea legii dărilor de *Iuliu Păscu*.
„ 29. Beția de *Dr. Emil Gheorghiu*.
„ 30. Lămurirea Constituției de *Artur Gorovei*.
„ 31. Boale parazitare la animale, cari trec la om de *C. Motaș*.
„ 32. Folosințe nesocotite în gospodărie de *I. Simionescu*.
„ 33. Mama și copilul, de *Dr. M. Manicatiu*.
„ 34. Indrumări spre sănătate, de *Dr. I. Bordea*.
„ 35. Despre hrană, de *Dr. I. Bordea*.
„ 36. Omul și societatea de *Al. Giuglea*.
„ 37. Bucătăria sătenței de *Maria Col. Dobrescu*.
„ 38. Sfecla de zahăr de *C. Lăcrișanu*.
„ 39. Ingrășarea pământului de *I. M. Dobrescu*.
„ 40. Friguri de bălă de *T. Dumitrescu*.
„ 41. Banul de *A. Giuglea*.

- No. 42. Sfaturi practice de *Ing. A. Schorr.*
 „ 43. Lămurirea calendarului de *A. Giuglea.*
 „ 44. Conjectivita granuloasă de *Dr. I. Glăvan.*
 „ 45. Buruceni de leac de *A. Volanschi.*
 „ 46. Sfaturi casnice de *Maiuca Raluca.*

Seria C. „Din lumea largă“.

- No. 1. Ucraina de *G. Năstase.*
 „ 2. Cehoslovacia de *I. Simionescu.*
 „ 3. Munții Apuseni de *M. David.*
 „ 4. Finlanda de *I. Simionescu.*
 „ 5. Bucovina de *I. Simionescu.*
 „ 6. Basarabia de *G. Năstase.*
 „ 7. Dobrogea de *C. Brătescu.*
 „ 8. În spre polul sud de *I. Simionescu.*
 „ 9. Olanda de *Ap. D. Culea.*
 „ 10. Vlahi în adâncul mării de *C. Moțaș.*
 „ 11-12. A. Șaguna de *I. Lușas.*
 „ 13. Către Everest de *I. Simionescu.*
 „ 14. Românii de peste Nistru de *V. Harea.*
 „ 15. Ardealul de *I. Simionescu.*
 „ 16. Lituania de *G. Năstase.*
 „ 17. Câmpia Transilvaniei de *Ion Pop-Câmpianu.*
 „ 18. Moldova de *I. Simionescu.*
 „ 19. Românii din Ungaria de *I. Georgescu.*
 „ 20. Jud. Torda-Arieș de *I. Mureșanu.*
 „ 21. Țara Hațegului de *Gavril Todica.*
 „ 21. Șp. C. Haret de *I. Simionescu.*
 „ 23. Danemarca de *Magda D. Nicolaescu.*
 „ 24. N. Mălescu în Chiua de *I. Simionescu.*
 „ 25. Cetățile Moldovenești de pe Nistru de *Ap. C. Culea.*
 „ 26. Românii din Bulgaria de *Em. Bucuță.*

Seria D. „Știință aplicată“.

- No. 1. Fabricarea săpunului de *A. Schorr.*
 „ 2. Motorul Diesel de *Ing. Caselli.*
 „ 3. Industria parfumului de *E. Severin.*
 „ 4-5. Aerul lichid de *Ilie Matei.*
 „ 6. Industria azotului de *L. Caton.*
 „ 7-9. Locomotiva de *Ing. Caselli.*
 „ 10. Aeroplanul de *Dr. V. Anastasiu.*
 „ 11. Baloane și dirijabile de *C. Mihăilescu.*
 „ 12. Betonul armat de *Ing. N. Ganea.*
 „ 13. Cărl și trenuri de *G. Șiadbe.*
 „ 14. Instalarea unei sonerie electrice de *Stel. C. Ionescu.*
 „ 15. Aparat de Radiofonie de *L. M. Zapan.*

I. SIMIONESCU
ORAȘE DIN ROMÂNIA

Volum cu 62 ilustrații — 90 lei.

I. Simionescu